

1910 სათავისო სალიცერაციო ქურნალი № 21

კ ვ ი რ ა , 3 0 მ ა ი ს ი

Handwritten note in a circle:
 თეატრი და სოფრები
 № 21 - 1910 წელი

ელ. ჩერქეზიშვილი
 ხელისდელი 31 შაისის, წარმოდგენის კამო,
 ზუბალაშვილებას სხალხოს სხალხო.

I ე უ ლ ი და ხ ა რ ი ს ხ ი
II ს ა კ ო ს ე მ ბ ო რ ო ბ ა ნ ო მ ო ვ ი ლ ე ბ ა
III ჯ ო რ დ ა ნ ო ს ო ნ ე
 მ ი რ ა დ ა კ ო რ ფ ი ლ დ ე ს
 ანტრაქტებში საზანდარი. აღგ. ფასი 10 კ.-2 მ.
 დას. სალამოს 8 1/2 ს. რეცისორი ვ. ამაშიე

№ 21

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ., ცალკეონ-
მერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება დრ. საზ.
კანტორაში იოსებ იმედაშვილთან. თბილის.
Редакция «Театри да Цховреба»

Тос. Зах. Имедашвили
ხელმოწერილი წერილები არ დაიბეჭდება. —
ხელთნაწევები საქორებისამებრ შესწორდება.
—რედაქტორთან პირის-პირ, მოლაპარაკება
შეიძლება 12—2 ს. ღ 6—7 ს.

ტელეფონი № 862

30 მ ა ი ს ი 1910 წ.

მიზეზი ვინ არ იცის, რომ ყოველ მი-
და შედეგი. ზეზს თავისი შედეგი აქვს და
აწინდელი ჩვენი ცხოვრება წარსულის დასკვნაა,
—ლოლიკური, პირდაპირი დასკვნა...

მაგრამ მრავალთათვის ეს ქეშმარიტება
საცილობელი ვაჰდარა: ჩვენი საზოგადოებრი-
ვი ცხოვრების ამა თუ იმ მოვლენის შედეგს
რო ჰხედავენ,—ეს ასე არ უნდა იყოსო,—
ბრაზობენ და მოვლენის მიზეზს კი არ უკვირ-
დებიან...

ამას წინად ქართულს თეატრში წარმო-
დგენილი იქნა ჩვენი ახალგაზდა კომპოზიტო-
რის კ. ფოცხვერაშვილის ორ-მოქმედებიანი
სცენები „აშენდა საქართველო“, ქართველ
სტუდენტთა ცხოვრებიდან, რამაც მთელი აურ-
ზაური გამოიწვია დამსწრე საზოგადოების ერთს
ნაწილში... განსაკუთრებით ცხარობდა ჩვენი
ოფიციალური ინტელიგენცია: საზიზღრობაა,
ცილისწამებაა, ჩვენი სტუდენტობა ავითი არ
არისო, და ვინ იცის, ამ უბრალო სცენების
ახალგაზდა ავტორს რა სახელი არ უწოდეს...

ასეთია ადამიანის ბუნება: ყოველთვის
უკეთესი ენატრება, სინამდვილის პირუკულობა,
ოცნებით განჭკრეტა, არ უნდა სინამდვილით
წარმოადგინოს, თუ ქუქყინია, ის, რასაც
შესტრფის, შენატრის...

და განა შესანატრი არ არის ჩვენის ქვე-
ყნის მომავალი თაობა, ნორჩი ძალი, სტუდენ-
ტობა, ის სტუდენტობა, რომელთა უმრავლეს-
ობას გროშობით მოვარკვილი ფულებითა
ვზრდით, რომელთა სამშობლოში დაბრუნებას
ცის მანანასავით ელის ჩვენი ქვეყანა!..

ჩვენ რომ გვსურს—სტუდენტობაც სწო-

რედ იგეთი არისო,— ასეთია ჩვენი ოფიციალუ-
რი ინტელიგენციის ლოლიკა, მაგრამ ცხოვრე-
ბის ლოლიკა უფრო მტკიცეა და შეუმდებარი,
თუმცა ხშირად მწვავე და სამწუხარო...

ჩვენი სტუდენტობა რომ სწორედ ისეთია,
როგორც ფოცხვერაშვილმა დაგვისურათა ამას ის
გარემოებაც ამტკიცებს, რომ უმაღლეს სასწავ-
ლებელთა დასრულების შემდეგ მომეტებული
მათგანნი კარიერისტებად იქცევიან ხოლმე, ინვა-
ლიდებად, ანუ ფრჩხილებიან მოღვაწეებად...
იშვიათად, თუ რომელიმე მათგანმა გამოიჩინოს
ფხა, თვით-ლდოიანობა და ხასიათის სიმტკი-
ცე საზოგადოებრივი ცხოვრების წინ-წაწევაში...

ნუ თუ არა ჰხედავთ ჩვენის ნასტუდენტა-
რების უმეტესობის ქვებუდანობას, ჭიდაობით
გატაცებას, მუშტი-კრივით „ბრძოლის ტაქტი-
კის“ წარმოებას, სამშობლო მწიგნობრობის
უცოდინარობას, მისს არარაობას?..

ჩვენი სტუდენტობა რომ სწორედ იგეთია,
როგორადაც „აშენდა საქართველო“-ს ავტორი
და რუსეთის ზოგიერთი კორესპონდენტი გვი-
სურათებს,—ამასაც თავისი ღრმა მიზეზები
აქვს: ჩვენი უფლებობაა, თანამედროვე სკოლის
ვითარება, გაუკუღმართებული ოჯახი, მშო-
ბელ-აღმზრდელთა უბრინციობა...

მიმოხედვით ირგვლივ, აწყყოსა და წარ-
სულში, და შეგდეგ ბრძანეთ, განა შესაძლოა,
რომ ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების ამის-
თანა უწესრიგო პირობებს უკეთესის წარმო-
შობა შეეძლოს!..

კეთილგონიერი ადამიანი ეცდება უკულ-
მართი მიზეზების გაუქმებას, მოზარდი თაობის
საძირკვლის გამარგვლას, ახალგაზდობის ნია-

დაგის გაუმჯობესებას უკეთესი ნაყოფის აღმოსა-
ცნებლად, არა თუ სარკის დამდგმელი ვაჟი-
ცხოს.

ასეთივე შემდარი შეხედულება აქვს ჩვე-
ნი სცენის აწინდელს ვითარებაზე ჩვენებურ
ზოგიერთ სათეატრო ძოღაწესს...

ჩვენი სცენა რომ უკიდურეს კრიზისს გა-
ნიცდის ნივთიერად და ზნეობრივად, ეს არა
ერთ გზის აღგვინიშნავს...

ზოგიერთნი ამის მიზეზებს სხვა და სხვა-
ნაირად ხსნიან და, სხვათა შორის იმ გარე-
მოვლათა, რომ ჩვენში ანტრეპრიზს ღრამ-
სხვთა, გამგეობანი აწარმოებენ, რომ კერძო,
დამოუკიდებელი დასანი უკედ მოაწყობენ საქმეს
და ხელოვნების მოთხოვნილებასაც დაიცა-
ვენო...

პირველის შეხედვით თითქო ყოველივე ეს
მართალია, მაგრამ ასეთი აზრის მიმდევრები
სრულიად ანგარიშს არ უწყვენ ისტორიას,
საქართველოს სათეატრო ასპარეზის სიციფრო-
ვესა და ჩვენთა მსახიობთა ინტელექტუალურ
ძალას...

იმ გარემოებამ, რომ ქართული მუდმივი
სცენის ში წლის არსებობამ მხოლოდ სცენი-
ური ბატონი შექმნა—ჩაკლა და ჩაახშო ხე-
ლოვნების წინსვლა; ის გარემოება, რომ ჩვე-
ნის სცენის ზოგიერთ კერძს თავის თავის
გარეშე სამშობლო სცენის შომავალი არა
სწამს და კანდიდადაც გაიძახის— ჩემ შემდეგ
ქვა ქვაზედაც ნუ იქნებაო, ქართულს სცენას
მოზარდი თაობა ვერ შესძლენა... იმ გარე-
მოებამ, რომ ეს გაბატონებულნი კერძნი ამა
თუ იმ კომიტეტს ხშირად თავის სტიკრიზე
ათავაშებდენ, — დაასწულა ქართული სას-
ცენო ხელოვნება... სწორედ ბატონ-კერძთა
მოწყალობით ჩვენს სცენაზე გულცივობისა,
სხვისი არად ჩაღდებისა, სცენის მხოლოდ
საწველფურად გადაქცეის კულტი განმ-
ტკიცდა...

ჩვენ გადაქრით ვამბობთ, რომ ვიღაც
კერძთა კულტი არ შეიშუსრება, ჩვენი სას-
ცენო ხელოვნება ფეხქვეშ იქნება ვაქელილი,
შეურაცხეოილი, არაზად ქმნილი, სცენიურ
ბატონთა ჭინიანობის მსხვერპლი...

ჩვენ არ გვახსოვს მსახიობთა ამხანაგობას
რადისმე ისეთი წარბოღენვა გაემართოს, რომ

თვითონ ამხანაგურად მორიგებულყოფს და
ხელოვნების დედა აზრიც დაეცვას...

ეს სხვანაირადაც არ შეიძლებოდა.

მსახიობთა თაოსნობას—თვითშეგნება უნდა
თეატრის მტკიცე ნიდაგზე დაყენებას—ხელო-
ვნების პატივისცემა, ტლანტთა განვითარებას
—ფართო სამოღაწეო ასპარეზი, ცოდნა და
მომზადება...

მაშ ნუ თუ წამალი არ არის?

კი, წამალი მოიძებნება, მაგრამ ამ წამლის
აწარსებული სახიობა ვერ შექმნის,—ამს უნ-
და სრულიად ახალი ძალა, ახალი მუშაი, ახა-
ლი გზის გაკვლევა...

ამ ახალი ძალის ხელმძღვანელი ვინ იქ-
ნება—კერძო თაოსანი თუ მთელი კრებული,
ეს სულ ერთია. ჩვენის ფიქრით-კი გამგეობა
უნდა იყოს, სრულიად დამოუკიდებელი მსა-
ხიობთა პიროვნების მიმართ უანგარო,
ლოვნების ცოდნით და სიყვარულით აღჭურ-
ვილი, ისეთი გამგეობა, რომელსედაც არა-
ვის არ შეეძლოს რაიმე ვაღუნის მოხდენა,
ისეთი გამგეობა, რომელსაც უნდა სწამდეს—
რასაც ემსახურება...

რა გზით მიახწევს აღნიშნულ მიზანსა და
როგორია ახალი გზა—ამაზე შემდეგ.

მ თ ა ზ ე ლ

ჩემო გრძნეულო! ხელი ჩამკიდე,
ედემს მიმაფრენ, მიწყვეტავ ვარდსა!
წალი. დამშორდი!—ტკბილი სიზმარი
ველარ განკურნავს ჩემს წყლულს, ჩემს დარდსა.
ჩვენ მთაზედა ვართ. მყუდრო ღამეა.
ცაზედ არა სჩანს მთაზედ მუწუხარე.
ნეტარის ძილით სძინავს ჩემს სულსა,
შენ-კი ზღვა ხარ, ზღვა, ენებად მქუხარე!
რადა, რად მაწვდი უკვდავების თასს?—
სული ჯერ ტანჯვით სრულ არ დამტკბარა;
გამომთხოვე სამარადისოდ,
აწ შენთან ყოფნა ღირს მსურს, არა!

ოჰ, შენ მაკოცე! ენებად აღვგზენ!
არაზად მიგაჩნს ჩვენს ირველივ ყველა.
ოჰ, შენ მაკოცე!—მე-კი მეგონა
ჩემს ღაწვზე მოჰკვდა ნახი პეველა.

ბაზილინა

პატარა ფელეტონი

— დილა მშვიდობისა, მამაო დოსითეოს! მიესალმა ერთ მშვენიერ დღეს პრაპორ-შიკი მილიციისა რევაზი არქიმანდრიტს.

— ამისთანა მშვიდობა შენს მტერს მისცა ღმერთმა, მიუგო დოსითეოსმა.

— როგორ, მამაო?

— როგორ და ვერაფერს ვერ იტყვი ჩვენში, რომ სხვამ არ გაიგოს და საქვეყნოდ არ გახდეს. რა დავალო! ქართველები მძულს, რადგანაც მათ აღარც სარწმუნოება აქვთ, აღარც სასულიერო წოდების პატივისცემა და, როცა ერთ ალაგას უფროსი დამეკითხა: თქვენ მგონია ქართველი უნდა იყოთო, მე ვუპასუხე: თუმცა სამწუხაროდ გვარი ქართული მაქვს, მაგრამ მთელი ჩემი სულითა და გულით რუსი ვარ მეთქი. ახლა გუშინ გამომდგარა ის ღვთისგან შეჩვენებული გომართელი და თეატრში ყვირილი დაუწყუია: ბერის ანაფორასა და პრაპორშიკის ეპოლეტებში ქართველი ხშირად სამშობლოს ჰყიდისო.

— პრაპორშიკის ეპოლეტებში! ავრე უთქვამს?

— სწორედ ასე უთქვამს.

— ერთი იმისი თავი ჩამადგებია ხელში და იმას კი დაფუძოკლებ ენას! არ იცით რა სახის კაცია?

— ღმერთმა დასწყველოს და შეაჩვენოს, ქრისტე მას არა სწამს, ჯვარი და სახარება, — რათ მიწა მისი სახის ცნობა?

— აა! მესმის, რისი მუცლის ტკივილიცა აქვს. ჯერ ქდავებდა: თავადების მიწა გლეხებს უნდა დარჩეს მუქათათო, თითქოს ლილი-ხანა ყოფილიყოს და ახლა რომ ვეღარ აუხდა თავისი ყბედობა და პირში ჩალა-გამოვლებული დარჩა, ჩვენ გვაბეზდებს: სამშობლოს ჰყიდიანო. ვერ მივართვი! ტყუილა უნდაოთ, არა? ახლა ფულსაც მაძლევენ, მაგრამ ვერ მივართვი! ჩემი მამაპაპის სისხლით მორწყულ ადგილ-მამულზე ჩვენს გლეხებს არ გავაზარებ: დეე, სულ სიმშლით ამოწყენენ! რას დაღონებულხარ, მამაო? რამდენიც უნდათ, იმდენი იუბედონ და გვაბეზდონ: სამშობლოს ჰყიდიანო.

ნო. რის სამშობლო, რა სამშობლო! სამშობლო მე ფეხებზე მკიდა.

— მეც კი ფეხებზემკიდა, წარმოსთქვა დოსითეოსმა, მაგრამ ხმა-მადლა ამის ლაპარაკი მაინც ძნელია. რაც უნდა იყოს, ქართველებში ვცხოვრობთ და ყველას რომ ვძულდეთ, არც ის ვარგა.

— იცი რა, მამაო? ზევ ქართულ თეატრში წარმოდგენაა და მე იქ დავიძახებ: იმ გომართელს რაც მიუქარავს, სულ ტყუილია მეთქი.

— მაგითი არა გამოვარა, შენვე სასაცილოთ გაივლებენ.

— მაშ წერილი დავსწეროთ და გაზეთში დავბეჭდოთ, ან სამართალში გამოვიწვიოთ.

— არც წერილს დავგიბეჭდავენ და სამართალიც ჩვენვე გავამტკუნებს.

— რატომ არ დავბეჭდავენ, ან რისთვის გავამტკუნებენ!

— იმისთვის, რომ ყველამ იცის, მეც და შენც სამშობლო ორივეს ფეხებზე გვკიდა.

— წიწილასავით თავს წვაავდებიანებ იმ არამზდასა! გაიხვა ხანჯალზე ხელი რევაზმა.

* *

— არა, ყოველ ჩემ მოლოდინს გადააქარბა, ყოველ მოლოდინს! ცხარობდა რედაქციაში ახა. ეგ რომ ნელა ნელა გადაიწოდა მთავრობის მზარზე, ამას ქე ვხედავდი, მაგრამ, თუ ისე გათელამდა ურცხვათ ფეხ-ქვეშ, რასაც წინეთ თავყანს სცემდა, სწორედ არ მოველოდი.

— გომართელი რომ ბურჯუა იყო, ეს მე დიდი ხანია ვიციდი. დაუმატა ახალგაზდამ. მდგომარეობა ქმნის შეგნებს და არა შეგნება მდგომარეობას. გამოკიშულა გოლოვინის პროსპექტზე და იძიხის: სოციალისტი ვარო, ვის ატყუებს, ვის?

— არა, ყველაფერი შეიძლებოდა, მაგრამ ვახ. ორბელიანის ქება, გენერალ-შაიორის ქება მას არასოდეს არ უნდა ეპატიოს, განაგრძო ანა.

— გომართელმა თავისი ფიზიონომია სრულათ გამოარკვია. ის აქამდე თუ ბურჯუა იყო, ახლა ნამდვილი არისტოკრატია, სამშობლოს მოტრფილი! კომუნისტურ მანიფესტში პირდაპირ არის ნათქვამი: пролетарии не имеют отечества-ო და ის გადმომდგარა და

იძახის: სამშობლო უნდა გვიყვარდესო! როგორც იქნა, მოვარჯულეთ ჩვენი მუშები და შევევანეთ, რომ სამშობლო მათ არ გააჩნიათ, რომ სამშობლოს სიყვარული თავადების ხელობა, და ახლა ის გამომდგარა და იძახის: სამშობლოს სიყვარული წმინდა მოვალეობათ უნდა დავისახოთო! ცხარობდა კაპასი ქალივით ახალგაზდა.

— არა, სადამდე მივიდა იმისი თავხედობა! სოციალიზმი უარყოფს კერძო საკუთრებას, ის კი „ფონის“ ფურცლებზე ამტკიცებდა: ჩვენი ტერიტორია უნდა დავიცვათო! არა, როგორ მოვწონს? სოციალისტი ამტკიცებს: ჩვენი ტერიტორია უნდა დავიცვათო?! ბრაზმორეული განაგრძობდა ანი.

— სწორედ რეაქციონერი გახდა, შეერაზმული, სოციალისტისთვის ტერიტორიის საკითხი არ არსებობს. ჩვენში ვადმოსახლებენ რუსებს, არა? ჩვენც რუსეთში ვადვასახლებით! ამით ეროვნული საზღვრები ნელა-ნელა წაიშლება და დამყარდება ინტერნაციონალური სოლიდარობა მშრომელ კლასის! როდესაც ჩვენი თავადები მამულებს რუსებზე ჰყიდინა, ამითი ისინი — რასაკვირველია, შეუვნებლათ — ინტერნაციონალურ სოციალიზმს ემსახურებიან და გამპართელი-კი გამომდგარა და იძახის: ტერიტორია უნდა დავიცვათო, სამშობლო უნდა გვიყვარდესო! სამშობლოცა და ტერიტორიაც ორივე ფეხებზე მკილია! ორივე რეაქციონერების ავლა-დიდება! სოციალ-დემოკრატს კი, ქეშმარიტ სოციალ-დემოკრატს სამშობლო არ გააჩნია! კაპასობდა ახალგაზდა.

— დავჯდეთ და წერილი დავწეროთ! დეე ყველა ამხანაგებმა გაიგონ, რა ვაუბატონიც ბრძანდება გომართელი! წარმოსთქვა ანმა ორივემ წერილი დასწერეს, საცა გომართელი სამშობლოს სიყვარულის ქადაგებისათვის მიწასთან გაასწორეს.

მეორე დღეს პრაპორშნიკმა რევაზმა რომ გაზეთები გადაათვალიერა, ჯერ თავისი თავი სიზმარში ეგონა, მაგრამ რაკი დარწმუნდა, რომ ყოველივე ცხადი იყო, სიხარულით ხტუნვა დაიწყო. გაზეთებს ზელი დაავლო და გაექანა არქიმანდრიტთან.

დოსითეოსი ამდროს ანისა და ახალგაზდას წერილებს ჰკითხულობდა და სიამოვნებით წერებზე ხელს ისვამდა.

— ამოგვსენ თუ არა, გომართელი, შენმაც ვე ამხანაგებმა სამშობლოს სიყვარულის ქადაგებისათვის? ასე მოუხდება შენისთანა რეაქციონერს. მეოცე საუკუნეში სამშობლოს სიყვარულის ქადაგება! სიამოვნებით წარმოსთქვამდა არქიმანდრიტი.

— მამა დოსითეოს, მამა დოსითეოს! შემოვარდა რევაზი და მიაჩნა ვაზეთები:

— წაიკითხე, წაიკითხე!

— წაიკითხე, წაიკითხე! მიუფო არქიმანდრიტმა და მიუთითა ვაზეთებზე. ორივემ გაბრწყინებულის თვალებით ერმანეთს შეხედეს, შეაჩერდნენ და ტკბილი ხითხითი აუფარდათ.

— არა, როგორ მოვწონს, პა! ხითხითება რევაზი.

— გომართელს რომ ჩვენს შესახებ რაღაც წამოერომა თეატრში, სწორედ ძალიან გულდამწვარი ვიყავი. დარწმუნებულ ვიყავი, რომ ჩვენ საქმეგათ არავინ არ გამოიდგება თავს და თურმე ქომაგები ჩვენც კარგები გვყოლია! წარმოსთქვა დოსითეოსმა.

— ნეტავი ვამაგებია, ვინ არიან ეს ჩვენი დამცველები „ანი“ და „ახალგაზდა“, რომ ერთი პირი ვადუკოცნო და ზორბათ დაქიფეთო! დაიწყო რევაზმა.

— ახლა, რევაზ, თამამად შეგიძლია სთქვა, რომ სამშობლო ფეხებზე გკილია და თუ ვინმე გიკიფია, ამათ სეირს ანი და ახალგაზრდა გაყურებივებენ.

— მოდა ყველაფერი! წინეთ სამშობლოს სიყვარული იყო მოდა, ახლა კი არც ერთი განათლებულ და შეგნებულ ადამიანს სამშობლო აღარა სწამს, როგორც ანმა და ახალგაზრდამ დამიმტკიცეს. ეტყობათ, დიდი ნასწავლები უნდა იყონ ორივე. ამობდა რევაზი.

— იცი, რევაზ! ამ წერილებმა სწორედ კარგ გუნებაზე დამაყენეს. ღმერთმა გაახაროს ამითი დამწერი. დღეს მოდი ერთათ ვისადილოთ, ანისა და ახალგაზდას სადღეგმელო გადავკრათ!

— გადავკრათ! ჩვენი თანამოაზრე და ქომაგი ღმერთმა ამრავლოს, მტერი კი მოსპოს! დაუკრა კვერი რევაზმა.

დალიეს თუ არა სადღეგძლო რევაზმა და დოსითეოსმა, არ ვიცი. რატომაც არ დალევდენ სამშობლოს გამყიდველნი იმათ სადღეგრძელოს, ვინც სამშობლოს უარყოფს და სამშობლოს სიყვარული დიდ სირცხვილად მაჩნია? მაგრამ არ იკითხავთ, თუ მუშა რასა შერგობდა ამ დროს? რასა შერგობდა?! წინეთ ის მშენებელი და ასრულებდა ქუჩის საქმეს და რასაც გენერალი-ამხანაგები ჩასახებდენ, იმასვე ამოიძახებდა ხოლმე. დღეს კი ათასში ერთხელ სხვასაც ამოიძახებს ხოლმე. მაგრამ ეროვნულ კითხვაში ეს ისევ სამავალითოა ქურია.

ივ. გომართელი

ჩემი უენიშენები

4

რაცა ვთქვით ამას წინათ „დროების“ ფურცლებზე შესახებ დიქციისა და დეკლამაციისა, იგივე შეიძლება ითქვას ჩვენებურ მსახიობთ „თამაშზე“ — მიხვრა-მოხვრაზე, საქციელზე, როგორც სიტყვათ გამოთქმა, ისე ეს უკანასკნელიც ჩვენს სცენაზე უზუნებოა და არა ჩვეულებრივი.

უბრალო თავის დაკვრაც, ხელის ჩამორთმევეც, ადგილიდან გადასვლა-გადმოსვლა, დაჯდომა და ადგომა რაღაც სხვანაირია, თითქო არა ადამიანური; მეტის მეტი ხელოვნურია და თეატრალური. ქაბაც კი არ ვიცი, ხეირიანი ქაბა სცენაზე. ამ დროს როდესაც უბრალო რუსის მსახიობს შეუძლია მოელო სცენა ქაბაში გაატაროს და ამით არც სიტყვები დაუკარგოს ხალხს და არც ქაბის ილიოიუზია გაუქარწყლოს, ჩვენ ამას სრულიად ვერ ვაჩვენებთ. ჩვენ თითქო სადაც მიგვეჩქარება, გვერიდება, რომ ავტო მერვე მსახიობი უნდა გამოვიდეს მალე და არ დავაგვიანოთო. ამიტომაც ერთობა რღვევას გავუსვათ და შემდეგ კი ვცერდებით, რომ რეპლიკა დროზე მივაწოდოთ. ილიოიუზია; სადილისა, საუშისა თუ ვახშისაკი ქრება, მაყურებელი ცხადთ ატყობს, რომ აქ როდესაც „თვალთ-მაქცობენ“, იცის რომ სინამდვილეში ესენი არა ხდება ხოლმე. მე ვამ-

ბობ დამშვიდებულ „პურის ქამის“ გამოსახვაზე უნდა ნახოთ მაგ. მოსკოვის სამხატვრო თეატრში, როდესაც; ვთქვით, ჰაუბტმანის „სულით ობოლნი“-ს წარმოდგენა, იქ არის ერთი ადგილი სადილობისა. სრულიად ვერა გრძობთ, რომ თეატრში ხართ; სადილია, როგორც სადილი: ლუკმა. ნაწყვეტ-ნაწყვეტი სიტყვები. შემდეგ ისევ ლუკმა, თან ხმაურობა, მხოლოდ იქა-აქა კი, დრო-გამოშვებითი. მაგრამ ყველაფერი ეს ისე ჩვეულებრივად ხდება, ისე ბუნებრივად, რომ მართლა სრულს თავის დაიწყებას ეძლევი. ან და ვახსოვთ თბილისში, არ ვიცი ვისი დასი იყო, რუსები „Дети Вашишнина“-ს წარმოდგენაზე? როგორი იყო მათი სადილობა? ან და კიდევ იავორსკიას დასი, წრეულს ქუთაისს ვნახე, აბა რა დასი იყო? მეტათ სუსტი, მე მგონი. მაგრამ ნახეთ როგორ ჩაატარეს ზაბოლსკიას პიესა „Ихъ четверо“? განსაკუთრებით ის ადგილი, სადაც ქალი და მისი საყვარელი ვაშლის ქამაში არიან! ბუნებრივი იყო, რეალური.

ეს ქაბა.

მაგრამ, როგორცა ვთქვი, აბა სხვა რომელ მდგომარეობაში ვართ სცენაზე ბუნებრივნი?

მერე კიდევ ეს სიჩქარე.

ჩვენ სრულიად არ ვიცით ჰაუზით თამაში არაა ქვიან. იმიტომ რომ ისეთ ატმოსფეროში ვართ აღზრდილნი... თორემ როგორ დავიჯერო, ის კაცი, რომელიც ცხოვრებაში ძალიან ბუნებრივიათ—ისე, როგორც მას შეუძლიან—დადის, ჯდება, დააბარაკობს, სცენაზე თავს შემოქალაქთ გრძობდეს და ვერც ერთს ზემოთქმულს ბუნებრივიათ ვერ ასრულებდეს. მე არას ვამბობ სხეულის განსაკუთრებულ ლამაზ მიხვრა-მოხვრაზე, პლასტიკაზე, ეს ყოველივე ჩვენი სხეულის გაუწოთველობისა და მოუქნელობის ბრალია, არა გვაქვს ცოდნა ტუნეკური; მაგ. არ ვიცი თ ფარციაობა, ცეკვაც უმეტესობამ, მაგრამ უბრალო, ადამიანური მიხვრა-მოხვრა ხომ გვაქვს! ხომ ვიცი თ ჩვეულებრივი, ჩვენებური საარული, ადგომა, დაჯდომა, თავის დაკვრა და სხვა. ყველა ამათ უნდა საზრისიანი გამოყენება, გონივრული მოხმარება სცენაზე. ისიც მართალია, შეიძლება არ გვენახოს ჰერცოგები და ლორდები, რო-

მელთა გამოსახეცა ხშირად მოგვდის ხოლომე, მაგრამ ერთი რომ არც ისე ძნელია ზოგიერთ „არისტოკრატიული მანერებისა და ეესტების“ შესწავლა და მეორე უბრალო და თავისუფალი მიხვრა-მოხვრა, რამდენათაც ვიცი, უმოთავრესი თვისებია საუკეთესო არისტოკრატებისა. მაგრამ ეგ კიდევ არაფერი, რომ არისტოკრატები კარგა ვერ გამოვსახოთ. ზოგჯერ თვით მაგ. სარდაფში, ან ბაღში სადმე მოქიფებებიც კი ვერ დავგისურათებია. სუფრასაც ისე ვერ ვუსხედვართ, ჭიქაც კირიგინად ხელში ვერ გვიჭირავს, ეს მართლაც ძალიან სასაცილოა, რომ სხვაფრთვ სამწუხარო არ იყოს. მაგრამ განა მართლა ავრე მიუწოდებელია ზემოთქმულთა მოწესრიგება და გარეალება?

ჩემის ფიქრით არც ისე ძნელია, მხოლოდ მუშაობის სისტემას უნდა შეცვალო.

აქამდის ცრუ და ყალბ ატმოსფეროში ვიყავით გამოწყვედულნი. მე ამით სრულიადაც არ მინდა ისა ვთქვა, რომ ჩვენს დღიად ნიჭიერ მსახიობებს, ჩვენს პიონერებს და სცენის დამფუძნებელთ არ მიუჩნიათ მართალი და სწორი ანა ხელოვნებისა, მაგრამ საქმეც სწორედ მაგაშია, რომ მათ ხელთ მხოლოდ ამ გზათა ჩვენება იყო, გაკაფვა და გაწაღდა ამ გზისა, თორემ სკოლის შემქმნა, მიმდინარეობის გაჩენა არ ძალ-უდგათ. ამიტომაც სასცენო ხელოვნებაში თითქმის ყველა მიმართულების წარმომადგენელი გვყავს, მაგრამ მაინც არც ერთი მიმართულება და განსაკუთრებით რეალიზმის, ისეთი, როგორსაც თანამედროვე სასცენო ტენზიკა მოითხოვს, არა გვაქვს განვითარებული. ჩვენ თითქო ყველა მიმართულებათა ხალხში გამოვეწყვდივით დეკორაციებით ვერც ერთი კი ვერ დავამკვიდრეთ საფუძვლიანად.

სხვათა შორის ეს იმის ბრალიც არის, რომ აქამდის არავინ ანსამბლს, საერთო მწყობრს ყურადღებას არ აქცევდა. იყვენ გოლიათი, მალღო-ნიჭიერი არტისტები და ჩვენც მხოლოდ იმით მორთულობას შევადგენდით. ამიტომაც მაგ. ვიქტორბლით, თავის თავს არ ვაკვირდებოდით სცენაზედ, პაუზებსა და დეტალებსაც ყურადღებას არ ვაქცევდით. რა დროს ეგ იყო ავრ ის უნდა გამოსულიყო. წარმოდგენის დროს რამდენჯერ გაუგონია ჩვენებურ მსახიობს კულისებში უფროს და დიდი როლის მო-

თამაშე მსახიობისაგან: -- ЧТО ОНИ ТАМЪ ДѢЛАЮТЪ, ან ЧЕГО ОНЪ ТАМЪ ВОЗИТСЯ! ეს იმ დროს, როდესაც უფროსი, ან დიდი როლის მოთამაშე მსახიობი უცდის თავის გასვლას და სცენაზე კი რომელიმე უფრო მდარე მსახიობს ან მსახიობთ აქეთ რაზე სცენა. ვინ აცლიდა ამით! ამიტომაც ჩვენი სცენა მუდამ ცუდად მოწყობილ საგასტროლო წარმოდგენის ბინა იყო. ერთი ან ორი იყო მუდამ ასე თუ ისე თავის ალაგს და სხვები კი? სხვები... რომ შესაძლებელი ყოფილიყო ამ სხვების ამოფხვკა პიესებიდან! რა გგონიათ? ზოგჯერ ფხვცდენ კიდევ ზოგ-ზოგს...

ასეთმა მდგომარეობამ კი ჩვენს მსახიობებს შესძინა ზემოთ მოხსენებული დიდი ნაკლი — სჩქარე. ამიტომაც არის, ჩემის ფიქრით, რომ ჩვენი მსახიობი ხშირად თავს უზერხულადა გზმობს სცენაზე. რაღაც შემოკილია, ფრთავაუშლილი. სხვაგან ყოველმა უბრალო მსახიობმა იცის, რომ, რაკი სცენაზე გავიდა, ის, რის უფლებასაც როლი აძლევს, შეუძლიან სასცენოთ ისარგებლოს იმითი, ამისთვის ის არც აჩქარდება, არც ამჩატდება; მისი თავი, მისი მოსაზრება თან ახლავს და ცდილობს, რომ ყოველი მისი ნაბიჯი, მისი საქციელი რეალური იყოს, ბუნებრივი, ცხოვრებასთან დაახლოვებული. და ეს კი იმიტომ ხდება, რომ იქ ანსამბლს დღეც ყურადღება აქვს მიქცეული, უბრალო როლიც შემუშავებულია და გამოკვართული. ჩვენ კი?...

შალვა დადიანი

(დასასრული იქნება)

—*—

ნაკადის დუღუნი...

მიყვარს... მიყვარს... მე გამოურკვევი ნაკადის ჩქრალი, მისი იღუმალი, სევდიანი დუღუნი...

ოხ! ღმერთო! რა არ იხატვის შიგ: მაში მოისმის რაღაც მწუხარე და მგლოვიარე ბგერა, დაკარგვა ბედნიერებისა, — ერთხელ წასრულის და დაუბრუნებელის. გულის წიაღში სწვდება ეს მქუნვარე სიმღერა და, ვით ზღაპრული ეოლოსის ჩანგი, რომელიც ზეფირის ოდნავ

მობერვანე ნაზი, წარმტაცი მელიოდით ავსება და მიდამოს, ისე ჩემი სულის სიმებიც ბანს აძლევენ და ეხმაურებიან იმავ მწუხარე ხმით ამ სვედიან სიმღერას...

სოფლით დევნილი, ბედით მწარედ ანატირები, მისკენ მიეჭქარები, იქ რავდენიმე წამით მაინც თუ იპოვის სული სიმშვიდეს. როს დაღამდება, მწუხრის ზეწარში გაეხვევა სოფელი და არც მკვდარი მღუმარება დაებატრონება, მაშინ მხოლოდ იმავე ნაკადის ჩუმი ქვითინი, ყრუ გოდება თუ არღვევს ამ მყუდროებას, რომელიც, ვით გლოვის რიდე, კდით კიდემდე აწევეს ქვეყანას. იდაყვ-დაყრდნობილი ყურს ვუვლებ მას და სული ოცნების მხარესკენ მიფრინავს, მოგონებათა მკრთალნი აჩრდილნი თავს დამკვიკვიმენ და თვალთავან ლომობიერების მღელარე ცრემლი მდის ხოლომე. ეს სვედიანი დუღუნი... არ არის გულ-ჩათხრობილი, სასოწარკვეთილი მოთქმა,—მასში გამოსკვივის იმედი. დიახ, ის არის ემბლემა ძლივეისა, და მართლაც ამ მძიმე ეპოს, როს დაბატრონებია სოფლის მწუხარება და ფასკუნჯის ვრთებით დაფრინავს ნაღველი. როს გარემო ყველგან და ყოველს სძინავს. ის კვლავ ბუტბუტებს და მალე მისი მწუხარე დუღუნი ბრძოლის ყიყინად გადაიქცევა. მეც ვგრძნობ, რომ სოფელი და ადამიანი ცოდვის მორვეში ჩაეფლა და ოდესღაც წმიდა, ვით კამკამა წყალი ამ ნაკადისა, ადამიანის გული ახლა ბოროტების სავანედ გადაქცეულა... მაგრამ ფენიქსი... კურთხეულ იყოს მისი შემოქმედი, რა მაგონდება, სვედა გადაივლის და ნაღველიც თავს მანებებს, მრწამს, რომ ადამიანი, როგორც ფენიქსი, კვლავ განაპლდება: „გრწამდეს—და ცხონდებო“ და მეც მრწამსა...

ოხ, რა ტკილია, როს რწმენა სძლევს ურწმუნოებას, დღესასწაულობა გამარჯვებას...

მიყვარს... მიყვარს მე დუღუნი ნაკადისა. სიტყვით არ ძალბძის გამოვთქვა: რასაც გრძნობს გული, აღზნებული დეოთურის ალით! მშვენიერია და წარმტაცი მოთქმა ნაკადის...

ბ. ტაბიძე

* *

ტყე იმოსება,
იცინის ველი,
ვარდი იშლება—
ნამისვან სველი;
წყარო ჩუხსუხებს,
ლოღობს წყლის პირი...
— შენ რა გაწუხებს,
შენ რასა სტირი?..

კ. კიკინაძე

დასავლეთ-ევროპულ მოდერნიზმის

ძირითადი მოტივები

(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც.“ № 18-20)

IV

პირველ ორი წერილიდან მკითხველი აშკარად დინახავდა, რომ მოდერნიზტებმა სინამდვილე გასცვალეს ოცნებაზე, თამაშზე, ხელოვნებაზე. ბოლოს უარყვეს სიცოცხლე და მის მაგიერ სიკვდილი წამოაყენეს.

ამგვარად, ლტოლვა რეალურ სინამდვილესაგან—ი, მოდერნიზმის ლეიტმოტივი.

მეტი არ იქნება გამოაშკარავდეს ის ფსიხოფიზიკური ნიადაგი, რომელზედაც აღმოცენდა ასეთი, მართლაც თავისებური, მსოფლმხედველობა.

რომელს გაბატონებულს კლასსაც უნდა ეკუთვნოდეს თანამედროვე ინტელიგენტი, მისი ფსიხო-ფიზიკის დამახასიათებელ თვისებას შეადგენს ვადამეტებელი მგრძნობიერება. ეს თვისება გამოწვეულია თანამედროვე დიდ ქალაქის აურ-ზაურისა და იმ სოციალურ-ეკონომიურ წყობილებით, რომლითაც ხასიათდება განვითარებული კაპიტალიზმი. ეს წრესვადასული მგრძნობიერება აიძულებს ინტელიგენტს—ანგარიში გაუწიოს გარე-ცხოვრების ყოველსავე მცირე ვალენას. ესევე წრესვადასული მგრძნობიერებაა მიზეზი, რომ თანამედროვე ინტელიგენტი უსათუოდ დამოკიდებულია ყოველდღიურ სინამდვილის ათასგვარ შემთხვევითისა და წარმავალ ვალენისაგან.

„სიკოცხლე—ამბობს ლორდ ჰანრი უაილდის „ლორიან გრეის სახე“—ში—ნერვების საკითხია. თქვენ შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ, რომ უხიფათოდ ხართ, ძლიერი. ხოლო შემთხვევითი ნაკვითი საფეხების ოთახში ან მოწმინდულ ცაზე, სურნელება, რომელიც წინად გიყვარდათ და ახლა რაღაც საოცარ მოვლენათა აღძრავს თქვენში, მივიწყებულ პოემის სტრიქონები, რომელნიც ხელახლად იპყრობენ თქვენს ყურადღებას, მუსიკალური ფრაზა, რომელსაც თქვენ აღარ უკრავთ—ყველაფერს ამას გავლენა აქვს თქვენს სიკოცხლეზე“.

ასევე სჯის როდენბახის რომანის „სიკოცხლეს აღმართვა“-ს გმირი—ხუროთ-მოძღვარი ბორალეტი. მისი აზრით, ჩვენი ბედი დამოკიდებულია „ერთს სიტყვაზე, ერთს დეტალზე“; ხშირად შემთხვევითი შენაძეარცი რომელიმე შეხედვა გვიძულებს მტკიცე გარდაწყვეტილების შეცვლას.

ეს გადამეტებული მგრძობიერება მიზეზი რომ თანამედროვე ინტელიგენტი ქელს იხრის ათასგვარ წარმავალ, შემთხვევით მოვლენის წინაშე, ბრძალ ემოჩიონება წარმავალ ზრახვათ და გულის ნადებს, ვერ იკრეფს ძალას ყოველდღიურ სინამდვილის აუტანელ უღელთან საბრძოლველად. ყოველსავე ამას შედეგად მოსდევს თანამედროვე ინტელიგენტის ძრწოლა სინამდვილის წინაშე.

ოლა განსონი თავის კრებულის „Sensitiva Amoroſa“-ს ერთს მოთხრობაში ხატავს თანამედროვე ახალგაზდა ადამიანის სურათს. ოლა განსონი დასძენს, რომ ამ ადამიანის ყოველსავე განცდას სარჩულად უძევს ნახევრადშეგნებული შიში სინამდვილისა.

ეს სამარცხენო შიში, „ჩვენს აგებულობასთან შეწყებებულ, ეს საშიფილი პარაზიტი სდებს კვერცხებს და მრავლდება“; ეს უძღურება, ისევე მგრძობიერი, როგორც ბასრ იარაღით გაპობილ ქრილობის შთართლვარე ნაკეთნი, ოლა განსონის საბუთიანი აზრით, ფიზიოლოგიური მოვლენაა, სისხლისა და ნერვების ვადობის პროცესი.

ნერვების ამ ჰიპერტროფიიდან, ამგვარ მგრძობიერებიდან გამომდინარეობს თანამედროვე ინტელიგენტის მეორე დამახასიათებელი თვისება: ინსტინქტიური შიში, ბრძოლა ადამი-

ანის წინაშე. თანამედროვე ინტელიგენტი ელტვის მეგობრობას, სიყვარულს, მას ეშინია ამ გრძობისა და განცდისა, დარწმუნებულია, რომ ამ გრძობით გატაცებული, იგი უნდა გაითქვიფოს მეგობართა და საყვარელ ადამიანთა ხრავაში. თანამედროვე ინტელიგენტს ეშინია ადამიანთან ხანგრძლივისა და მტკიცე კავშირისა და ხშირად ეს შიში პატოლოგიურ სენის სახეს იღებს. სტრინდბერგის მოთხრობის „მარტოხელის“ გმირი ადამიანთან მანძილზე—ტელეფონით—ლაპარაკსა რჩეობს, „იქნოს“ სრულიად უცნობ ხალხს. აი, რას მოგვითხრობს ეს გმირი: „ჩემს ქვეშ, მეორე სართულში, ცხოვრობს ოთხი ოჯახი თავის ბედისწერით. მე არც ერთს მათგანს არ ვიცნობ და არც ვიცი, რა სახისა არის ეს ხალხი. მე გზედავ კარებზე მხოლოდ მათსახელებს და იმ გაზეთების საშუალებით, რომელიც გამოჩრილია კარებს ქვეშიდან, დაახლოვებით ვიგებ ვისი სულიერნი შეიღნი არიან“. ამგვარ ნაცნობობითა და ურთიერთობით: სტრინდბერგის მარტოხელი მეტად თავისუფლად და მშვიდად გრძობს თავს. „არცა ვისი აზრი იხილავს ჩემს აზრს, არცა ვისიმე შეხედულება და ჟინი მტანჯავს“.

ხანგრძლივი კავშირის იგივე შიში უკარნახებს თანამედროვე ინტელიგენტს; ერიოდს ასეთს კავშირს ქალებთანაც. თანამედროვე ინტელიგენტი ქორწინების ინსტიქტიური მოწინაღმდეგეა. ეს წინაღმდეგობა რომელიმე პრინციპილურ მასაზრებათა შედეგი არაა, მისი საფუძველი ადამიანთა შორის გათქვეფის იგივე შიშია. პირველი გრძობა, რომელსაც განიცდის სატრინერი ჩამოშორებული გეოგრაფიკული ვეგეტინი — ის ისევე მარტოხელია. შემდეგი იგი ხედება ანას, უკავშირდება მას... და ნანობს: რატომ ანა ხევის არ ეკუთვნის! მაშინ ხომ მათ შორის კავშირი „თავისუფლი“ იქმნებოდა, არ გამოიწვევდა რაიმე პასუხის მგებლობას... და ვერგეტინი თავს ანებებს ანას, რომ კვლავ მარტალშენილია მოიპოვოს თავი თვისი.

ასეთივეა შნიცლერის მეორე გმირი მხატვარი იულიანე ფიხტენერი. საყვარელი არსება მის ვნებათა ღელვას ემოჩიონება. იგი ბრმა ბედის ამარად სტოვებს საბრალო ქალს

რადგან სწადია კვლავ იცოცხლოს აწინდელი თავისუფალი უდარდელი, სიცოცხლით.

სინამდვილიდან ოცნებისაკენ მისწრაფება, გადაჭარბებული მგრძობიერების-მიერ გამოწვეული სურვილი მარტოდშენისა და მასთან ერთად ფსიხიური უძლეობა თანამედროვე ინტელიგენტისა ამგვარად თავის დაცვის მძლეობა სურვილია. ასევე უყურებდა ყოველსავე ამას მოდერნიზმის დიდებული ფილოსოფოსი ფრიდრიხ ნიცშე.

თანამედროვე ინტელიგენტის წრესგადასულ ნერვიულ და მგრძობიარე ხასიათით არის გამოწვეული მისი მესამე ფსიხიური თვისება— პასიობა. თანამედროვე ინტელიგენტმა კიდევ რომ მოისურვოს შეტურდეს სიცოცხლის მორცეში, მიიღოს აქტიური მონაწილეობა ბრძოლასა და აზრთა დღევაში, არ შეუძლია: იგი უხასიათო ადამიანია. ინტელიგენტურ სულის მტოდნე ნიცშე ამ უხასიათობას საყოველთაო ავადმყოფობად სთვლიდა. მართალია, ამ ავადმყოფობის მიზეზს იგი არ ეძებდა თანამედროვე სოციალურ წყობილებაში. მისი აზრით, ეს ავადმყოფობა წარმოიშვა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ საზოგადოების დამახასიათებელ ერთ მოვლენის ნიადაგზე—კლასთა და ქქესთა აღრევის ნიადაგზე. თვით ისეთი პრინციპები, როგორცაა ხელოვნება და მშეიდი ფილოსოფიური ქვერტა, ნიცშეს აზრით, ნიღბა-აფარებული უხასიათობაა, მართლაც და ახალი ლიტერატურა მთლად გამსჭვალულია ნევრასტენიულ უხასიათობით. ჰუმბტმანის დრამები ვანა არ წარმოადგენენ გაუტანელ, მტკიცე ხასიათს მოკლებულ ნევრასტენიკების საავადმყოფოს? მეტერლინკის პისების „პატარა, უბადრუკი არსებანი“ ვანა არ წარმოადგენენ ვანსახიერებულ უხასიათობას? ეკვი არაა, წარმოადგენენ, ვინაიდან მთელი მათი ენერგია ბედისწერის მიმართ მუდარასა ან წყვე-კრულვას ელევა. თანამედროვე ინტელიგენტი შორიდან შესქქერის სიცოცხლის იმობტ კი არა, რომ არ უნდა მონაწილეობა მიიღოს საზიზღარ სინამდვილესთან ბრძოლაში, არამედ იმობტომ, რომ მისი პასიური ხასიათი ენერგის, სიცოცხლის წყურვილსა ჰკლავს.

ვანა ჰოფმანსტალს არ უყვარს სიცოცხლე?! ხშირად მისი ენებანი მქვერმეტყველება ქებათა-

ქებას უძღვნის ბუნების სილამაზეს, ხშირად მისი სიტყვები ჰიზნია, დედის ძუძუს მიმართ მიძღვნილი; ხშირად იგი ლოცავს „სიცოცხლის საჩუქარს“: სიხარულის ყვავილსა და მწუხარების ცრემლსა. ჰოფმანსტალი არაა პესიმისტი. აგრამ მთელი მისი ჰოეზია მხოლოდ ერთსა მოწმობს: ჰოფმანსტალი სიცოცხლისთვის არაა შექმნილი, მაგრამ არც სიცოცხლე ჰოფმანსტალისთვის შექმნილი. ჰოფმანსტალისა და მასთან ერთად თანამედროვე ინტელიგენტის ეს პასიობა— გრძობის ჰიპერტროფიისა და ნების, ხასიათის ატროფიის შედეგი— ჰქმნის რეალურ სინამდვილისაგან ლტოლვას და ხელოვნურ ხატებაში ამ სინამდვილის ძიებას. „ხელოვნება—ამბობს უილდის ლორდ ჰანრი—ათავისუფლებს ადამიანს სიცოცხლის წამებათაგან“. ჩვენის მხრით, შეგვიძლია ესაქვთ: ხელოვნება ათავისუფლებს ადამიანს სიცოცხლის თვით პროცესისაგან.

გადამეტებული მგრძობიერება აიძულებს თანამედროვე ინტელიგენტს შეიწყნაროს ქვეყნიერება არა მთლიან ერთეულად, არამედ განცალკევებულ და წარმავლ ხატებათა რეაღად. ეს რიგი იწვევს ბრწყინვალე და მასთან ხანმოკლე გრძობათ, გულისნადებსა და შემეცნებათ. ინტელიგენტი თვისდა შეუმჩნეველად, თავის პირად განცდათ სქენს რეალურ მნიშვნელობას. ხოლო ობიექტიური სინამდვილე ეჩვენება მას პირად განცდათა სუსტ და ბუნდოვან სახედ.

თანამედროვე ინტელიგენტი უარყოფს მეტაფიზიკას, რომელიც ამა თუ იმ შემეცნებათა ნიადაგზე აშენებს დიდებულ შენობას— სამყაროს. თანამედროვე ინტელიგენტი გულისხმად ყოფს ფსიხოლოგია—სულის სუბიექტიურ განცდათა შესწავლა. მეცნიერებულ საუკუნის დასასრულის გამოჩენილი ფილოსოფოსი ფრიდრიხ ნიცშე უპირველესად ყოველისა იყო ფსიხოლოგი: იგი ითვალისწინებდა თანამედროვე სულის „სიღრმესა და მწვერვალს“, დიდის სიამოვნებით აპობდა ანალიზის დაუნდობელ დანით თანამედროვე სულის მიქმალულ, ფარულ აღვილებს. საზოგადოდ, „გრძობათა ანალიზი“ ფილოსოფიურ აზროვნების ქვაკუთხედ საკითხად შეიქმნა(ბახი).

თანამედროვე ინტელიგენტი რეალობად მხოლოდ თავის გრძობათა და გულის ნადე-

ბსა სთვლის. ადამიანი მას შორეულ ეკრანზე მოცქრილად აჩრდილად ეჩვენება. ცხოვრება მისთვის გადაქცეულა სცენად, რომელზედაც ერთის წუთით გამოდიან მსახიობნი, რომ კვლავ უკუნეთ დროთა სივრცეში ჩაინთქან. ეს მსახიობნი თავის თამაშით სინამდვილის მსგავსებას ჰქმნიან. აჩრდილებით გარემოცულ ინტელიგენტს სტანჯავს ის აზრი, რომ მსოფლიო „უაზრო მოჩვენება“. თვისდაშუუქმნველად იგი ჰჰარავებს ოცნებისა და სინამდვილის შორის დახაზულ საზღვარს და სინამდვილეს ტკბილ სისმარზე სცვლის.

ასეთია მოდერნისტულ მსოფლმხედველობისა და შემოქმედების დამახასიათებელი თვისებანი. მკითხველი აშკარად დაინახავდა, რომ ეს თვისებანი პირდაპირი შედეგი იყო თანამედროვე ინტელიგენტის ნერვიულ და იმპრესიულ ფსიხიკისა. აშკარად დაინახავდა აგრედვე მკითხველი, რომ ეს უძღური და ნერვიული ფსიხიკა წარმოშვა წარმოების ცენტრმა - დიდმა ქალაქმა, არსებობისათვის ბრძოლმა და სოციალურ არსებობის გართულებულმა პირობებმა.

პეტრე დაღვაძე

(შემდეგი აქნება)

მებრალვის იგი...

მებრალვის იგი, ვინც სიყმაწვილით მწარე ბედისგან დაჩაგრულია; ვისაც წილად ხვდა გზა ეკლიანი, მიდის და კიდევ ვერ გაუფლია!

მებრალვის იგი, ცხოვრების ხიდი უგნურთა ხელით ვის ჩასტეხია, ძალაუნებურ მძიმე უღელს ქვეშ ტანჯვის ფილას დასწაფები.

მებრალვის იგი, ვისაც სურვილი მაღალ იდვის ეღვს ჩახრჩობია, უნდა წარმოსთქვას რაც სულს უხუთავს, ხედვს - არვინ ყავს თანამგრძობია!

მებრალვის იგი, ვისაც ამ ქვეყნად თავისუფლება არ განუტლია:

სულით ობოლსა თვისი სიცოცხლე ჩუმად, თავდახრით კვლავ განუგვრძია!..

იბერიელი ქალი

ჭუსალი

(სცენა-მოთხრობი)

— 0 —

სცენა—ციხის ოთახი, მარჯვნივ პატარა ფანჯარა, წინ კარები; ერთ კუთხეში ტახტი, მეორეში—მაგიდა, სკამი; კედელზე პაწაწა ლიფლიფა; სკამზე ზის დაბორკილებული ტუსალი, მთლად გათვრებულნი, შავი ხალათით. ჩაფიქრებულია.—

ტუსალი (თავს მადლას ასწევს და ამოთხრავს).

დღეს განვლი ოცდაათმა წელმა, რაც აქ ვარ დატუსაღებული. ოხ, რა რიგ მოვიქნა ცე!.. ნუ თუ კიდევ დიდხანს უნდა დავყო აქ?! (დასოქქეს) ღმერთო, თუ კი სადმე ხარ, მომანიქე სიკვდილი, ნუ მტანჯავ! როდემდის უნდა ვიტანჯო. რა დანაშაული მომიძიეს?! ნუ თუ სიკეთის მქადაგებელს ასე დასტანჯავენ?! (სეუწნია) გვევდრები, ღმერთო, ან მომკალ ან დამიხსენი აქედან; ერთი წუთით მაინც დამანახე ქვეყანა! მაჩვენე ცა, მზის სხივები, მაღორსე ვუყურო გაზაფხულის ფრინველთ ფრენას, სუფთა ჰაერი ჩამაყლაპე! ამაშორე დარაჯთა თვალები, ნუ მიყურებენ! (გაშეურაღი სეღემა შერჩება. ზატას ხანს ჩუმად არის და სსსოებით მადლს აეურება, შერე უნებ ვიყოთა წამოხტება და კარბასკენ აეურება) აჰ, წყეულნო, გამიღეთ კარი; მომეცით თავისუფლება, ნუ მალბობთ აქ! მე სიცოცხლე მწყურია, ჯერ კიდევ არ დავებრებულვარ, მე შემიძლიან..... ოჰ, ბევრი, ბევრი რამ შემიძლიან... ჩემს სიცოცხლეს შევსწორავ იმ წმინდა საქმეს, რომლისათვისაც აქ ჩამავდეს, გამიღეთ კარი! (სეუწნია) გამიშვით! (ისოქქეს) გვევდრებით, გამანთავისუფლეთ, მეყოფა ამდენი ხნის ტუსაღობა... ახლა ჩუმად ვიქნები, ხმას არ ამოვიღებ და არავის დაველოპარაკები, თქვენ ხომ მასწავლეთ ამ 30 წელში ჩუმად ყოფნა, ხომ ენა დამიდუნეთ. მსენა წამართვით... ოღონდ ახლა გამიშვით, მომხსენით ეს რკინები, ნუ მკლავთ აქ ნელ-ნელა! (აღკებს, ამოთხრავს და მწარე კიღლით) ოხ!... ვის ვებევწები?! რას ვთხოულობ?! მგონი კუთხე შევიშაღე. (ისმის კედელში კაჭინა; შეგრთება, ყურს უგდებს) მემძინან, სალაპარაკოთ მიხმობენ მუნჯი მეგობარნი,

მივალ, გამოველაპარაკები, ახალს ამბავს გავიგებ, ვის რა სიზმარი უნახავს—გადმომცემენ, რახედ ოცნებობენ! (მოჟა კედელას და ჯაკუქსეს. ბატონ ხანს უკან) რაო?! არეულობა არისო?! სად?! ციხეში?! გაქცევს აპირებთ?! მეც გამანთავისუფლებთ?! მზად ვიყო?! (მოშორდება კედელს) მაშ დღეს ჩემი უკანასკნელი დღეა ციხეში ჯდომისა! (აღტკეპთ) ოხ, რა ბედნიერი წამია! (უხარაბს, გაჩქარებული დადის, სხე უბრუნდება, შორიდან სეკანა სიმღერა ისმის, უერს უგაქს, ნელ-ნელა იფელებს) ეს რა მესმის?. საიდან, ციხის ახლოს ჩიტს არ ვაფერენენ და ეს კი ვინ მღერის? რა ტკბილი ხმაა!.. თანაც რა სველიანი!.. ამ სიმღერამ უფრო ჩამიკლა გული! მაგონდება ჩემი სიყმაწვილე, ტკბილი, უღარდელი დრონი, ტოლ-მხანაგი, ჩემი მზიარულება, სად გაქვითი? სად წახველით? აბა შემომხედეთ რას ვგვივარ! (მოჟა ფანჯარასთან) ოხ, რამოდენა კედელი აუღლებულია, არაფერი ჩანს!.. ცის პატარა ნაკერი მინც დავინახო (უუერს ფანჯარას, ისმის დარჯვის ხმა: „სად იუუერბები, მოშორდი ფანჯრას, თორემ გეკსრია“, ტუსედი უკან დაიქცეს) ეხ!.. გაღაბული თავისუფლებებ, რას გიზავს! 30 წელი ვარ ამ ოთახში და ნება კა არ მაქვს ფანჯარასთან მივიდე. იქ სდგას დარაჯი, კარებთან დარაჯი, თითქმის ყველა კუთხეში დარაჯები სდგანან... მეც შეგობილი ვარ, სად ვავალ?! (სიმღერა უფრო გაორკეცებული ისმის) კმარა, კმარა, ნუ მღერო, გულს ნუ მიკლავ, მეხუთება სული!.. (დაუცემს დაგანს) ოჰ!.. რა რიგად მინდა მაჩუქონ თავისუფლება! (სიმოჟა დარჯი და დასდგამს მზადს სუქმელს და ისეუ ხმს ამოუღებლად გავს. ტუსედი წამოდგება და მოჟა მკვიდსთან) ძალღს რომ ლუკმა-პურს მიუღებდენ— იმასაც-კი დაუძახებენ, მოდი სჯამეო, და მე კი არავინ მცემს ხმას!.. თითქო სუყველს ემინოდეს, ყველა—უნც-კი შემოდის, ვარბის, თითქოს ჭირი ბუღობდეს აქ. რამდენჯერ ვსცადე გამოვლაპარაკებოდი, მაგრამ ამაოდ— ყველა ტუჩებზე ხელს იდებს და ფრცხლად გადის! (ისმის სტუქს) ოხ, რა რიგად მძავს მე ეგ ხმა! (სხეუღმა გაუარდებს. წყნის ხერტუკს და ლუქმას-ლუქმასე იდებს ხარში) 30 წელი არავის ელაპარაკეო, განავე შესაძლებელია! რა რკინის აღმანამა უნდა გაუქლოს! (ჯდება) მართლა

სულ გადამავიწყდა, დღეს ხომ დისპუტი უნდა ვამემართა პარლამენტში.. მალე ეს ჩემი ვახშამი გავათავო! (ხერტუკს მალ-მალ წყნის და სტამს ზურს) აი, ესეც გავათავო.. მომიცადეთ. ემ წუთას დავიწყობ... (დგება) აი, რაშა საქმე. დღეს განსაჯელი გვაქვს სამი საკითხი. აქ ვართ ყველანი: ანარქისტები, დემოკრატები, რევოლუციონერები და რეაქციონერებიც! (მთავითუქს ტუსტს, მაგანას, სტამს და თავის თავსე) ყველა საკითხი დღეს უნდა გადასწყდეს, ეს დიდმნიშვნელოვანი წამი იქნება ჩვენს ისტორიაში. მაშ დავიწყეთ. პირველი: მოგმართავთ თქვენ, ბატონო, ხალხის სურვილებს გამომხატველნი, მიპასუხეთ: განა შესაძლებელია აღმანამ მივანიჭოთ სრული თავისუფლება მაშინ, როცა მას არ ესმის, რა არის იგი, რაში გამოიხატება?! ჩემი ღრმა რწმენით: აღმანამ, თუ გინდათ კეთილი, ტკბილი ცხოვრება მიანიჭოთ, არამც თუ თავისუფლება უნდა მივანიჭოთ, პირიქით—წავართავთ ყველა ის მცირე-კი, რაც მოპოებული აქვს ცხოვრების ძალით!.. ფხიზელიც და მძინარეც უნდა კანკალებდეს, თორთოდეს ბატონის დანახვებზე.. (გაბეჭობს) რა იყო... რაზე მიშლით ლაპარაკს, სიტყვას ნუ მაწყვეტინებთ... რა გინდათ სიქვითი? სუყველა ერთად ნუ ახზდელით... ცალ-ცალკე ველაპარაკებ... პასუხს ვეცემთ.. რაო!.. რა ბრძანე, შე ჯიბგრო დემოკრატო! (უერს უგდექს) მაშ შენ გნებავს, ბურჯუა ბატონი მოსპო და მის მაგიერ პროლეტარი გააბატონო ცხოვრებაში? შენ გნებავს გამოსწერო კანონი მოსპო, მისა, და განა ეს კანონი არ ეხდება ჩვენი ბატონი. ვინა არ უნდა გვეშინოდეს მაგ კანონისა?!.. ჩვენი ცხოვრება მუდამ ბრძოლაა, ყოველ წუთს ახალი და ახალი ბატონი ებადება ცხოვრებას, ცდილობს ძველი ჩაქვას და თითონ გამეფდეს, და ახლაც თქვენ—დემოკრატებმა მოინდომეთ ვაბატონება. ვერ ელერსებით, ვერ მიახწევთ თქვენს იდეალს, რადგან თქვენი მამების ციტატებს პირუტყლმა აპარუნებთ! რა ხართ, საბრალონო?! ყველა თქვენგანი თქვენს თავსე უარყოფო, საღლაც ფანტაზიით გატაცებულინი მიფრინავთ და მერე ვითომდა სიმალდიდან, ის კი არა და სკამიდან, რომელზედაც აღინახოთ საქადაგებლად, დედამიწაზე ვარდებით

და კვახივით სკდებით... ხა, ხა, ხა, ხა! სსა-ცილოა სწორედ თქვენი არსებობა!.. თქვენ ვერ შექმენით პროლეტარიატს, მანამ დედამიწა არსებობს. სჯობია მიემხროთ რევოლიუციონერებს: ისინი მაინც ერთ კოკიდან მეორეში ასხავენ ერთი და იგივე ცხოვრების წყუბულებს და გაღატაკების დროს რაც აკლდება ნარჩომნა-ძირალს, მიწაზე სთხვრიან, მის ნაცვლად თავისივე ახალი ტუქყით ავსებენ. მთელი ჩვენი ცხოვრება ტუქყია, სიბინძურისაგან შესდგება ჩვენი სიცოცხლე, და რად გინდათ თქვენც, რევოლიუციონერებო ამ ტუქყის ამღვრევა, რად სწამლავთ უიმისოლად მოწამლულ ჰაერს? თავი დაანებეთ, თქვენ ვერ შესძლებთ აუხვი-ღეთ ამ ჩვენს ვასკრილ ცხოვრებას. აი, ეგ ანა-რქისტნი, კუმბარების მსროლელნი, ექსპრო-პრიატონი-კიყოჩაღი! ხალხია, მათ მსურთ ანარ-ქია, და ეს-კი ხანდისხან კარგია გემრ-იელ ლუქმის ჩასაგდებად! დაე, იცოცეთ თქვე ქვეყნის ქიებო, დაერიეთ ერთმანეთს, მე კი მათრახით დაგსრისავთ... ხა, ხა, ხა, ხა!.. ეს საკითხი გავათავე, აბა ახლა მეორე... (უცხვს შე-შინკუბლი) ჩუ, რა ამბავია!.. ეგ რა ყვირილია?! (ასმის თოფის სროლას) თოფის სროლა!.. აბა, მა-ლე დიშაღენით, თორემ ხომ იცით, რაც მოგველის, პირველი ხომ არ არის, აბა ჩქარა, არ მოგვხდესო, დაიშაღენით!! (დაჯგებს. ფუს-ფუსესს, შერე ჯდება სკამზე, კარებს ადებენ ხმა-ურთობით, შემობრბის ორი ტუსადი თოფეზათ ხელში, ერთი მხვად და ბორჯაღებს უმტკუნებს)

პირ. ტუსადი. აბა, მალე გამო გარედ, ტანჯულო და წამებულო მოხუცო, გასწი აქედან, თავი გაახწიე ჩქარა! გაეშურე გაღვიძებულ მძებთან დიღისანია—ეციდიან, ჩვენ დავი-ქირეთ მთელი ციხე, სუყველა გარბის, შენც ნუ იგვიანებ, გზა გახსნილია! (გაფარდებაან გარედ)

ტუსადი. რაო, ციხე ჩაივდეთ ხელში?! ვინ?! სდ უნდა გავიქვე?... ნუ თუ მართლა ვთავისუფლდები?! ნუ თუ მეღირსება აღამიანებში გარევა?! ღმერთო ჩემო, რას მოგვესწარი. მაშ, შორს ჩემგან ბორკილებო! (ჭკრავს ფეხს), შორს, შეხუთულო ჰაერო: ისევე შენთან მოვდი-ვარ, თავისუფლებავ! შენ შემოგწირავ ჩემს სიცოცხლეს, შენ ხარ ჩემი ღმერთი, იმედი, ნეტარება! (მოფარდება კარებს, უნდა გაუღდეს. უცხვს

შემოფარდება ორი დარაჯი ხიშტებით, ტუსადი ზედ წაწელებს და წაიქცევს, დარაჯნი დასედავენ ტუსადს და ჰკლეუნ სწრაფად) ოჰ, ურჯულონო, რა მიყავით? (შემოდის ციხის უფროსი დარაჯით)

ციხის უფ. ეგ ტუსადი გაანთავისუფლეთ ახლავე. ნაბრძანები იყო, დილასვე გამოემეზა, მაგრამ დამივიწყდა, მალე გამოუშვით, მანიფესტით არის მიტევებული.

ტუსადი (ხმისკანჯალით) მე... მამატევის... მე თავისუფალი ვარ! ოხ, რა ბედნიერებაა... მაშ გამოიშვით... (დაჯგებს) წავალ, მოვშორდები ამ სო-როს, ამ შეხუთულ ჰაერს, ჩქარა, ნულარ მი-ქერთ, გამოიშვით... (იწევის წინ) სუფთა ჰაერი ჩამაყლაპეთ, ვიხრჩვები, აჰ, აჰ, აჰ... (წაიქცევა)

დარაჯი. ბატონო, ეს დაქრილია, სისხლი სდის.

ტუსადი. ვაი, ჩემო იმედო... აქვე ამოდის სული, ევლარ ველირსე... გამოსვლას, შეიღობით საუკუნოდ... თავისუფლებავე, ოხ, რა მწარეა... სიკვდ... (აგდება)

ფ ა რ და

გიორგი ფოცხოველი

ლიქცია

(გაგრძელება. იხ. „თეატ. და ცხოვ.“ № 17)

II

ს უ ნ თ ქ ვ ა

მეორე ტენიკური მხარე დიქციას არის სუნ-თქვა, ე. ი. უნდა ისწავლოთ კარგად სუნთქვა. პირველი შეხედვით თუ ქვეყნიერებაზე არსებობს რაიმე რეალური მოქმედება—ეს სუნთქვაა, რადგან უამისოდ ცხოვრება არ შეიძლება, თათქას აქ ზე-ლოფნებს არავითარი ადგილი არ უნდა ეკუთროსო; მაგრამ ეს ასე არ არის და ძლიან, ძლიან ბევრმა არ იცის სეირანსი სუნთქვა ისე, როგორც ეს საჭიროა. თუ რა მხისუნელბა აქვს, ან როგორ უნდა სუნთ-ქვა ფანმროფლობისათვის, ამაზე სპეციალისტებს ილა-ზარავან, მე მინდა მხოლოდ განმარტო რა მნიშ-

გნელობა აქვს, ანროგორ უნდა სწავთქვა ვაითხვის დროს, და ახლავსდა კოლეგებს გუგუხიარო უეკლა ის, რაც ვისწავლე მე ისეთ გამიჩინად მსახიობთა და მსწავლეულებათგან, როგორინც იუკენ რეხე, სამსობს, უჭინ და ფერადი. კარვად ვაითხვა; ან თქმა მინათლოვას, ლექსის ან კიდე სურთთლადანარკვი, მთლოდ მაშინ შეიძლება, რადესქვ კარვად იცით სწავთქვა. სწავთქვის კარვად ცოდნა ზოგან ბუნებითუვე აქვს დაულოდო, მაგრამ ამისათანა მაკვალითუბი ძალიან, ძალიან ცოტაა, რადგან მეტი წილი მშობლების ამან არაეითარ უურადლებას არ აქვებუ.

მსახიობისთვის, თრატორანისთვის უფრო მეტად არის სწავთქვის კარვად ცოდნა სწავთ, ვიდრე სხვა ვაითვისმე.

როცა თქვენ ჰსწავთქვთ ჩუგულებრივ, უბრლოდ ცხროვრებაში, ჰქერი შედის თქვენს ფელტუებში სესტოებიდან, და შეიძლე გამიღის, როგორც მდინარის წყალი, მუღმივ ერთგვარად. ეს მუღმი მითსლვა ჰქერის სავმარისია, რომ ამუშავთ თქვენი ხმის სიმეში! არა! ეს სიმეში არ ამუშავებენ ისე, როგორც ზანის სიმეში, რომელზედღ თითი არ დააკრეთ. ჰო და, ხმის ანარტისთვის ჰქერს ისეთივე მნიშვნელობა აქვს, როგორც ზანისთვის თითის. სწავთრა ჰქერი დანიორდ აწეებთღეს ამ ანარტს, რომ მან დაიწოის მუშათა, აკრეთვე ზანის თითუბი. ვის არ უნახვს, როგორ უგრავენ ჩუგინა მესტერინი სტერის: თუ ზატრა ტატორანში ჰქერი სავმარად არ არის, სტერიო არ მუშობს და ხმას არ იღებს, თუ მესტერე ტატორანს იღლით არ დაწვებს, არც მაშინ იღებს სტერიო ხმას, როცა ჰქერი ტატორანში ვამილევას, მესტერევე ხელსლად ჩაჭერავს..

ჩუგინ ვგროვებთ ფელტუებში ჰქერს ისე, როგორც მესტერე ტატორანში და როცა ლანარკვი გვიხლდა, ამ მთვრთვერულ ჰქერს ვაჭერთ ჩუგინ ხმის ანარტს და მისი ძალა ამოძრავებს სიმეშის და გამიღის ხმს, ასო, სიტუვა. რასაკვირელოა, ამ უკანსენელ მოქმედებისთვის უფრო მეტი ჰქერი დავხრევი, ვიდრე მაშინ, როცა ჩუგულებრივ ვსწავთქვადით, ამან ვეადრ შევადრებთ მდინარის წყალს, რომელიც, მუღმივ, ერთგვარად ვამიღის—ეს შედარება სწორე არ იქნება, ეს უფრო კრახიდან გამოსულ წყალს ჰგავს, რომელიც ერთბაშად ვამიღის, მოუშვებთ თუ არა.

ჩუგინ მხოლოდ ამის მიცემა შეგვიძლიან, რაც გვაქვს. ჩუგინ ჰქერის მალახია, რომელიც ჩუგულებ

ბრევე სწავთქვისთვისაა დანიშნული, არ ეუთვა ამ ენერჯის, რომელიც სიტუვის შესაქმნელად არის სწავთ; მაშასადამე უნდა მივამროთ ვისმეს დაგვეხმაროს, ვინ არის ისეთი დამხმარებელი? ივითონ ჰქერი. ჩუგინ განს ასე არ ვხადით? განს მესტერევე ასე არ სხადის? დავკვლდებთ თუ არა ჰქერი, ხელახლად შევისწავთვეთ ხომამე ისე, როგორც მესტერევე ხელახლად ჩაჭერავს ხელმე თავის ტიპტორას; მაგრამ, სმწუხაროდ, ძალიან, ძალიან ბევრმა არ იცანს ეს შესწავთქვა და შესწავთქველ ჰქერის მოხმარება ახე, როგორც ამან იქით ვისმარებთ, გამოსწავთქვა. აქედან ვხედავთ, რომ სწავთქვა შედგება ორ სხვა და სხვა ხელთახებისგან: ზირველი, როგორც ვსოქო. შესწავთქვა, ე. ი. ჰქერის მოვრეგება—სქაქონის მალახიაში დაწოთა, და მეორე გამოსწავთქვა ე. ი. ჰქერის დახმარება—სქაქონის ვასლებს.

ახლა ვნახთ, რაში ვამიხატება ერთბაშად და მეორეც, ან როგორ შეიძლება მათი შესწავლა.

ზირველი ხელთახება ე. ი. შესწავთქვა მდგომარებას ჰქერის ბლომად მოვრეგებაში ე. ზ. ფელტუების კარვად გავსებაში ჰქერიო. თუ თქვენ იმდენად შეისწავთქვთ ჰქერს, რომ ავსოთ მხოლოდ ზემო ნაწილი ფელტუების, იცოდეთ ეს სავმარი არ ვეუთვათ, რადგან ამ შემთხვევაში თქვენი მალახია მხოლოდ ერთ მესამედით ვსება; ამისათანა შემთხვევაში ის ხდება, რომ თქვენი სქაქონელი მალე თავდება, ჰქერი მალე ვკვლდება და თუ ამასთანვე თქვენ-და სმწუხაროდ, ბევრი ვაქვს წასაითხი, თქვენ ვებზავებთ ამ ადამიანს, რომელიც უწლო უდანიბოში წავდა სმთავხუროდ და თან სავმარად არ წაიღო დასლვეო წყალი; ჰქერი ვაკვლდება, უნდა ხელახლად შეისწავთქვოთ და ეს ვა ძალიან დასლდავაია, როგორც თქვენითვის, ისე ამისთვის, ვინც ეურს ვიკვლებთ. მაშასადამე ზირველი მოვალეობა მსახიობისა, ლექტორის, თრატორის და სხვა, ის არის რომ მინამ ვაითხვან დააწეებთღეს, კარვად შეისწავთქვის, კარვად ვავსოთ ფელტუები.

შეიძლე იწოთა მეორე მოქმედება გამოსწავთქვა, ახე მეორეოდ ჰქერის დახმარება, სქაქონის ვასლება. ეს მეორე მოქმედება ზირველზე ვცდილებით იწლიდა და ამან მსახიობმა დიდი უურადლება უნდა მიაციოს.

ცუდი მსახიობი, ან მკითხველი ცოტან შეისწავთქვის და ბევრს გამოსწავთქვას ხომამე ერთ

ბმად, უხომად, უწყისრად. იგი ისრის ფანჯარი-
 დან ჰქონს, როგორც ფუქსაგრი ფულესი, იგი ჰხარ-
 ვავს უბრადოდ თავის სკამს, ამას მაგაურად,
 რომ დახარვის მომად, კვინთბურად, ხელთ-
 ნურად. ერთი სიტყვით მან არ იცის, როდის რა-
 დენი ჰქონდა უნდა დახარვის. რა ხდება მამინ? ის,
 რასდენი თქვენ ეთვლებოდა ჰქონდა, რაც ეთვლებოდა
 გესმით, რომ შეთხვევლად და მსახიობის მომეტე-
 ბული ნაწილი ითვლებოდა შეისწავლის ეთვლი
 სიტყვის შემდეგ. მარად, უხომ სივს და თავის
 დასტანვად, და დასვლად. „ერთ ხემს ნდნის,
 შესანაშნუ მომდერას, ჰქონდა ეს ნაგლი: წამ და
 უწყვი შეისწავლად ხელმე და, მოუხვლად იმის,
 რომ შეისწავლი ტკიბილი ხმ ჰქონდა, მისი უერის
 გღნა დასტანვად და ზურთელი იგი, შესწავლის
 ხმურთა ერთად სიმდერას და ამით ეთვლი
 სიმეტრიურ მუსიკას ივრებოდა. შუამნის თუ არა
 ეს ნაგლი, იმ წამსვე შეუდგა მის გასწორებს, და
 ძლიან ცოტა ხანში გასწორა“ (ტორდოხ). ეს
 მაგალითი ამტკიცებს, რომ შესწავლის და გამო-
 სწორების, ანუ სწავლის სწავლად შეიძლება იხვევ,
 როგორც ხმის განვითარების სწავლად და სხვ.

საფრანკეთის სხელდობლი მსახიობი სტეპანო-
 სენ ჰეირებდა შევიტრის მოთვის გზის მხეენ-
 ბული თავის დაუდებლობით მოახვ სხვის დრის.
 „ხეში სადღესო სულ უბრადო, ამბობ იგი, მე
 იცნო კარვად შეისწავლად გამოსწორება“. გამო-
 სწავლად მომდერად რუთინს ხემ განვითარების
 უმადეს წერტილს მადწა ამ სელდენებს. სრუ-
 ლად არ იმოდ, როგორ შეისწავლად ხელმე.
 როგორ ისწავლად? ამას გვხვით ტკლამ, რომელ-
 ხელდენ უმად გემდნად დახარვა, — გგსწავლის.

ეს შესწავლი მსახიობი ჯერ იხვე სულ ახლ-
 ცხად იგი, როცა დადრის ცნობილ ზეუსში („ოჯ-
 ხის მამ“) თამაზად უმთავრეს როლს, რო-
 ცა მთვად დიდ მონდოთან (მომქედებს მე II,
 სენს მე VI) „1500 ფრანკი შემოსვლი და ჩემი
 ქალი სოდას“... და სხვ., — დაიწყო ჯერ ერთი
 მადლ ტონსე, შემდეგ თან და თან, როგორც ხემ
 ვამბობ, მთვად როდში და როცა გავაზ,
 სწოდვო გულსებში ერთ დეკორაციას მიუბნის.
 დღლილ-დაქინელი გამეხეთ ქმნავად.

— სელელი, უთხრა მთვემ, რომელიც იქვე
 იდგა, და კიდე ტრაველიბის თამაზის უნდოდ:
 მთდი სვლ დღლით ჩემის, მე გასწავლი, რ-

გორც უნდა დიდი მონდოების კითხვა დაუ-
 ლავად“.

ტკლამ, რასკვირებლია, წავად მთვლის,
 მგნამ არ იცნო მასწავლებლი იგი მოუთმენლი
 თუ მოწვევი, ტკლამ იმისგან ბეერი ვერა ისწავ-
 ლა-რა.

ამვე დრის თატრში ტკლამისან ერთად თ-
 მამბად მსახიობი დორივალ, გამდარ-გამდარი, სუ-
 სტი და ზრდვე სუსტი უდამზო ხმის ზატრთი,
 მგნამ ტრაველიბის სავთად კარვად თამაზად, და
 სსოვადებუსდ მისწინდა. „როგორ ახერხებს,
 თებობდა ტკლამ, ეგ ბრივი! მე მგაცხე თასვერ
 დინთვი, ჯანმრთელი ვარ, მგაცხე გავიღებთ დიდი
 და ტბილი მის მატეს, ეგ-ვი თასვერ ჩემზე ს-
 კლები იღებო“, და ერთ სდამოს სთთავა დორი-
 ვალს — ესწავლებინს თავისი სიადემლი.

— თქვენ მდქნად ნიჭიერი ხართ, იმდენად უუ-
 ვარხნო სსოვადებუს, რომ რა სსტრთა თქენ-
 თვის ეკვეთილერი, ბატონო ტკლამ. — მიუგო დორი-
 ვალს. ტკლამ, რასკვირებლია, სეთი ზსუხით სრუ-
 ლად არ დაემთოთვილდა.

— დამცადე, მე ბრივი, — გაითვინა მან გულ-
 მისულამ, — მდლად გასწავლებიბე. ერთ სდამოს დ-
 რივალი თამაზად „ხეუსში“ მატლანის როლს.
 წარმდგენის დაწვეამდე ტკლამ შეტრა სუფლით-
 რის ბუღამო, რომ იქდან ესნს და მესემის ასე,
 რომ დორივალს არ შეემხიანს. გათვად სწესსე
 დორივალს: ტკლამ უურბი ატქეიტ, დღის გა-
 ტატებით და უურადებით ადგებდა თვადურს
 დორივალის თვთუელ მხერამ-მხერანს, ხმის ინ-
 ტონაციას, და ზრდვე ტატრებული სწერდა, ჰნი-
 შნვად თავის უბის წიგნში. ცნობილ, უმეტებლი
 მონდოტის შემდეგ (სენს მე III, მოქ. II)
 ტკლამ ადრეტებლი გამთვრად სუფლითის ბუღ-
 კიანს, აწყო კულისებში მხარულმ სირბილი და,
 როგორც თდსდენ არქიმელი, ისე ის გაბძოდ:
 „ეგრევა, ეგრევა!“ მს სელში ემბარ თავისთვის
 და ევედა მსახიობისთვის ძვირთესი სსუჯე...

მს ამბავს? რა შენისა ტკლამს? ის ამბავს
 და ის შენისა, რომ დორივალს მთელი ნიჭი გა-
 მთისტებოდ მხოლოდ იმში, რომ მან კარვად
 იცნად შესწავლად და გამოსწორება. აო რს ამბოს
 თვითონ ტკლამ თავის შემჯერებში: „... დ-
 რივალს სელდოურად იცნად შესწავლად და გამო-
 სწორება. იგი ჰქონს სელდოურად შესწავლად ჯერ
 კიდევ მამს, მინამ პირველად შესწავლილი

პერი დეხარჯებოდა, შემეულოდა და რომ საზოგადოებას არ შემჩინენა როდას შიისუ-
 ნიქადა ხოლმე, და ამასთანვე საზოგადოებას არ
 დაეკარგა აზრი თვითელი ფრზისა (უკანს-
 კნელი კურსივი სემია), ის შიისუნთქვად ხოლმე
 ახლ ჰყარს ამ ასოების წის, რომლის გამოსთქმე-
 ლადღე შირის კაღება არის სსჭირთ იმდენად, რომ
 შიიძლებოდეს თავისუფლად სუნთქვა. ამისთანა ასო-
 ები არის, შგალითად: ა, ო, ე. უველას ზემო ნთ-
 ქეამდინ, მე შკონას, ნთლად სჩანს, თუ რა დიდი
 შნიშენლობას აქვს სუნთქვის მსახიობისთვის. ტა-
 ლამშ სთქვა: „მისიობი, რომელიც იღლებთ თმა-
 შობის დროს, უვიცია“.

რაც უნდა როდში შევიდეს, რაც უნდა კატა-
 ცნებული იყოს მსახიობი, მან არასოდეს არ უნდა დაივი-
 წყოს, თუ რა შნიშენლობას აქვს სუნთქვას დაიცი-
 აში. მან არ უნდა დაივიწყოს, რომ თუ დროსუ არ
 შიისუნთქა, თუ თანხრად არ გამოხუნთქა,—შეუ-
 ძლიან ამითი კაფუჭის მთელი თავისი თამაში. მს
 შიუძლიან, კატაცნულში, დაივიწკოს უფაღლისიერი,
 შგრამ ის არასოდეს არ უნდა დაივიწკოს, რომ
 თვითიუღ როდს, ასის, სიტყვას უნდა მანხროს
 სწორედ იმდენი ჰყარი, რვედენი სსჭირთა.
 არ უნდა ჰვილანგუდეს თავის დონეს უხომოდ, უა-
 დგილოდ, და არ უნდა ჰვლიდეს არც თავის თავს
 და არც შისუნელს. დაივიწყადით, მეტარებთ, იშ-
 რომით ცოტა და მახსწეთ. განა გეკამოხუნებთ,
 კოღებო, ტალმას აზრი თქვენგ ტეხუნდეთ, და წა-
 რომადგენის შემდგე რომელიმე დიდ-თმინამ და
 „შენსენიანამ“ რეზენსენიტმა გამოგაღანდლოთ?.

გიორგი ჯუბაღარი

ბრიუსელი.

(შემდეგი იქნება)

ქართული მსახიობნი

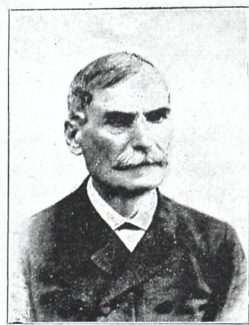
ელისაბედ ჩერქეზიშვილი, ქართული სტუ-
 დიის დამსახურებული მსახიობი ქალი, ოცდა მეექვსე
 წელიწადი სომხობი სენეს ემსახურება, როგორც
 სიზგერი, დავეირუებული და გამოცდილი მსახიობი.
 ვისცე ერთხელ მანც უნახავს ე. ჩ—ის რომე-
 ლსამე სსახიოთ როდში, კარვად ეცოდინება რა
 უნარის ზატონი და სსარგებლო მუშაკია ქართული
 სტენისა. ე. ჩ—ის კასულ სეზონში თვაზური
 მღვამრეობის გამო რუსეთში მოუხდა წასვლა,

რის გამოც ჩვეულებრივი სტენიევისო წარმოდგენს
 ვერ გამოხრთ. ხვალ, ორშაბათს, 31 მაისს, სსახლ-
 სო თეატრში ჰმართავს წარმოდგენის თავის სსარ-
 გებოდ და, თქმს არ უნდა, ე. ჩ—ის სსიცნო
 მოღვაწეობის ზატევისმტეულები და ჩვენი სტენის
 კულშემტკეავანი სსამოხუნებთ დაესწრობან მისს
 წარმოდგენას.

ღრმატიულ მოღვაწეობის ასპარეზზე

(გარბელება. იბ. „თ. ლა ც.“ № 18)

გიორგი ბეჟანის ძე წინამძღვრიშვილი,

კანთღებული ქართული კაცი. 1850 წ. დაშთავარ
 მოსკოვის უნივერსიტეტში სწავლა. სწავლის შემ-
 დგე სომხურში შევიდა და სეკვადამდე თბილისის
 სსმსჯავრო ჰელატში მსხურებდა. ურდოლილო
 იყო, კარდაიცვალა 1905 წ. კარვად მოსუცე.

ეთო წარჩინებული, თავის ერის დაწინაურების
 ტულ-შემტკეავრი ქართული. სხვთა შორის, კარ-
 ვად იცოდა სომხური ენაც. სომხურიდან ქართულად
 სთარგმნს „დაბად ღლიოს საუბარი გლენებ-
 თან“. სსენებული წიგნი შეეხება სმღვადლოებას,
 აღწერილია, თუ რა უდერად ემურობიან მღვდელ-
 ნი მრველს. ამ წიგნის თავის დროს დიდი ზურ-ს-
 ური ასტეხს სომხობში. კასალიკონს ოგი ავრძა-
 დას. დაშწერი მისი ტურ-აღეკსნდრანხი, რომელიც
 მე კარვად ვინობიდა, შესწავლეს ეკელითაში. ე
 თარვამნი ჰირველად „ღისავროში“ დაიბეჭდა 1881 წ.
 ცალმე წიგნადგე გამოვდა. დღეს ამ წიგნის სსე-
 ნებაც აღარ არის ქართულ წიგნებში. (გაბაია)
 გრაგალ ბეჟანისკე სხვა თარვამნიებც აქვს

1864-5

სომხური ჩნდამ. რუსულიდამ ქართულად სთარგმნა „**მასკარადი**“ ლერმონტოვის, რომელიც „ცისკარისა“ დაბეჭდილი 1866 წ. ლექსისგან სწორდა იგი. მისი ლექსი „**აბლაკატის მუხამბაზი**“ 1888 წ. მე დაბეჭდულე. უკვლახე სანსტერუსო უფრო გრაგოდ ბუჟანის ძის წინამძღვრად მდლას შრომის არის „**ვაი ჰუიხაგან**“ გრამთუღოვის, ქართულად ნთარგმნი ზრთხად, დაბეჭდილი 1853 წ. მთარგმნელის წინა-სიტყვაობათ

„**ვაი ჰუიხაგან**“ მთარგმნელის წინა-სიტყვაობათ 1853 წ. სუჟრადღებთა მხანასთ. იგი სიმშტეროა შრომა არის და მღადღებელი ადამანის ზირთუენების კანთავსუღებთ, გათასწორებთ და აძადღებთ. სწორედ ამ გარემოებისან არის დაგუშირებული გრაგოდ ბუჟანის ძის თარგმანის წინა-სიტყვაობის აზრები, სწორედ ეს უდრესი დირსება გამთაჴვრიტება აქა-იქ ოღნავ, მორადებთ, ხოლო ცხადი სიმშტა ავტორისა, რომელსაც იხსენი მორადებთა ზეისა გმირებთ სუღაერს ვითარებაჴედ, უთუღავე ეს ვუჩუენებს, რომ გრაგოდ ბუჟანის ძე თავის დროის კვალად დადი მწინადაღმუღე უნდა უთაღაღუეს ბტონუმობის, მონობის, მეტატონოვან უმთა შუაწრთების და სს.

მე კარვად ვინცნობი გრაგოდ ბუჟანის ძეს. როცა იგი „**ვაი ჰუიხაგან-ში**“ წაივითხვდა ხოლმე ამ ადგოლებს, სლად მებატრე უღაერთბა არის აღწერილი, განგაღს დასწუბინებუდა ხოლმე. ამ მხრით ეს წინა-სიტყვაობა სუჟრადღებთა ჩუენთვის და ვინც ბტონუმობის შესახებ რამე ძეჟეს ნაწერებს უქებს, ეს მთამც 1853 წ. წინა-სიტყვაობაც, გამადგება. ამ მხრით მეტად უურადღებთ დირსიათ ან გარემოება, რომ გრაგოდ ბუჟანის ძე წინამძღვარად მდლას არ მორადებთ თავის დროის ვითარებას და 1853 წ. დაბეჭდილ მთხ. „სურამის ცისე“ ჴე 7 წლით ადრე.

თა, ამ ძეჟე მწერლთა ცნობებით თუღებთ უთუღავე სთეატრო სქემებთ 1850 წლ. მათ მეტრ სწნებთ გიორგი ერასთავი, რომელიც ადორძინებთ ქართულს თეატრს და მას მისდღუეს სხვა და სხვა მხანაობ-მწერლნსა და, მათ შორის, ჴ. სიტონოვი.

ზ. კიპინაძე

სათეატრო ამბები

აკაცის ახალი პიესა — „რეჟეცია“ დაუწერია პარიზში ყოფნის დროს. მომავალი ნომრიდან დაიბეჭდება „თეატრი და ცხოვრება“-ში.

თ. ი. შლიაპინს ებოძა წოდება მათის იმპერატორებთი უმაღლესობის სოლისტისა.

სამუსიკო აკადემია არსდება ქ. მოსკოვში. აკადემიის მიზანი იქნება სამუსიკო სასწავლებლებში კურს-დამთავრებულთა სასცენოდ მომზადება. ასეთი აკადემია მთელს რუსეთში პირველია.

ტარნოვსკიაა — შეურაცხყოფა. ამას წინად პეტერბურგის ერთ საკურეტო თეატრის კულინებში ერთმა მხანობმა ქალმა მეორეს ტარნოვსკია უწოდა. მეორემ იმდენად შეურაცხყოფილად იცნო თავი, რომ სასამართლოში გამოიწვია პირველი.

შეცდომის გასწორება: „დიქცი“-ის პირველ წერილში („თ. და ც.“ № 17) უკვლავს დაბეჭდილია „სიტყავა“. უნდა იყოს ოქტავა; 15 გვ. 1 სვ. ფრნხსიღებში ქვ. 4 სტრიქ. დაბეჭდილია „Milieu“ უნდა იყოს Milieu; იქვე ქვ. მე-3-ე სტრიქონში დაბეჭდილია „Zante“ უნდა იყოს hante; იქვე ქვ. მეორე სტრიქ.—„პრინციპალელვანა“, უნდა იყოს პროპორციონულიად; 16 გვ. 1 სვ., ქვ. 3 სტრ. დაბეჭდილია „მისხიობა ქალი და სს. რბელი“, უნდა იყოს მხანობით ქალი რაშვილი იქვე „რასინა“, უნდა იყოს რასინი; მეორე სექტის მე-18-ე სტრ. დაბეჭდილია „ისე კი უნდა იყოს“, უნდა იყოს: „ისე კი არ უნდა იყოს“ და სს.

შინარსი: მიზეზი და შედეგი—მთაჴური; მთაზე—ბაბიღისსა; ჰატარა ფელეტონი—ე. გამართოღის; ჩემი შენიშენები—შლავა დაღანისს; ნაკადის დულდნი—ტ. ტაბისს; *—კ. ჴაჭიანისს; დასვლეთ-ვერობიული მოღერნიზმის ძირითადი მოტივები—ზ. დაღასისს; მეგრალის იგი. .ამერული ქალის; ტუსალი—გ. ფოცხოველის; დრამატულ მოღვაწეობის ასპარეზზე—ს. ჴაჭიანისს; დიქთა—გ. ჴაზაღარისს; ელ. ჩერქეზიშვილი; სათეატრო ამბები.

სამანუშაატურო ამხანაგობა

ნაზარქვისა და ოშიევისა

ერენის მოედანზე, ქალაქის გამგეობის დარბაზის ქვეშ.

ყოველდღე მოსდით აბნაშუმის, მატკლის, ტილოს

და ბამბუელის დიდძალი საქონელი

უკანასკნელი მოდისა

ამსხნგობა მატეიეკულ ხაზოკალოვის უურადლებს მაქცეკს საქონლის დინსებას და დღემდის არ
ყოფილ სიაიფეზე სეიდვა შევუვაჭრებლად 25—9

მიიღება ხელის მოწერა 1910 წლისთვის

ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთზე

„ჩვენი გაზეთი“

1910 წელსაც გამოვა იმავე პროგრამით, როგორც წინად გამოდიოდა. გაზეთი წლიურათ ეღირება თბილისში და თბილის გარეთ 7 მან., ნახევარი წლით 4 მან., საზღვარგარეთ 14 მან. წლით, ნახევარი წლით 7 მან.,

ფულის ვამოსავზავნი აღრესი: Тифლის, тип. „Шрома“, Калитрагы Кон. Цуладзе.

სახალხო სახლი მმ. მუბალაშვილეჩისა.

ოთხშაბათს, 2 ივნისს, გამართება წარმოდგენა

წარმოდგენილი იქნება

ძრისტინე

ე. ნინოშვილის მოთხოზობიდან ვად. პ. ირეთელის-მიერ დრამ. 4 მოქ. 5 სურ.

აღგაღების ფასი 10 კ.-დან 1 მ.-დე

ბილეთები იყიდება თეატრის კასაში.

დასაწყისი საღამოს 8¹/₂ საათზე.

ადმინისტრატორი ა. ბაღრიძე.

ლექსი

აკაცისა „ქართული არქეოლოგიური ნაშთები“ გამართება ოთხშაბათს ქართულ საზღვხულო თეატრში. დასაწყისი საღამოს 8¹/₂ საათზე. ფასები განახევრებულია

განსობა-არჩივან

სეირნობა ქართ. ფილ-აიზონ. სკოლის სასარგებლოდ გაიმართება დღეს „ეღემის“ ბაღში.

მხატვარის ე. ი. ვაბაშვილის სურათების გამოფენა

ღია 10—4 საათამდე საკუთარს სამხატვრო სახელოსნოში „სულდენი“ ქუჩაზე, სახლი იზმიროვის, № 47. შესასვლელი ფასი 40 კ. მოწაფეთათვის 20 კაპ.

გლეხი-კაცის ისტორია

სომხურად თარგმანი ვ. ფავაზიანისა, სურათებით იბეჭდება „ნადედა“-ს სტამბაში.

ხელთნაწერი პიესები შემოხვევით იყიდება ლეე. ბალაშვილთან. ანდრონიკოვის ქ., № 5.